

Framtidsfokus: Barn och natur 13 oktober

Institutet för Framtidsstudier granskar samtidigt för att få redskap och ta vara på erfarenheter inför framtiden i en serie seminarier, sk Framtidsfokus. Detta handlade om barn och natur – vad betyder naturen för barns utveckling? Och vad händer om närheten till naturen försvinner? Moderator var fantastiskt nog ingen mindre än Ronja Rövardotter (Hanna Zetterberg Struwe)! Ett hundratal personer var samlade – det hade varit kul att få grepp om vilka de var. Jag har en känsla av att många kom från skolvärlden.

Inledningsvis gav ett antal talare olika aspekter på temat barn och natur. **Gunilla Haldén** från Tema Barn, universitetet i Linköping, menade att sedan Ellen Keys tid kopplar vi ofta samman barn och natur som något oskuldsfullt, okonstlat och positivt laddat, och att en anledning till det är att vi har en stark känsla för naturen. Hon pekade på en dubbelhet som markerar naturen som en viktig plats för barn samtidigt som praktiken visar på motsatsen – å ena sidan en stark övertygelse om att barn och natur hör samman, å andra sidan en verklighet där barn (och vuxna) lever skilt från naturen.

Klas Sandell, Karlstads universitet, bidrog med ett historiskt perspektiv och redovisade friluftslivets framväxt och hur friluftsliv har varit ett medel för olika syften: en känsla för nationen och hembygden, bättre hälsa, ökad kunskap och på senare tid ökad miljömedvetenhet. Men samtidigt ett mål – naturkontakten som egenvärde, något han exemplifierade med Muminpappan som pratar med havet. Han menade att människor som jobbar med natur- och miljöfrågor ofta har detta som drivkraft. Klas pekade också på motivet ”naturen som botemedel mot civilisationens faror” som återkommande – samma retorik har hängt med sedan 1800-talet, och att det är en styrka.

Eva Änggård, Stockholms universitet (Inst. för didaktik och pedagogisk praktik) presenterade en etnografisk studie hon har gjort från ett år i en I Ur och Skur-förskola. Hennes slutsatser var tre:

1. **Att naturen ges kulturella betydelser i lekarna** – barnen leker samma lekar i skogen som på andra ställen men lekmaterialen måste tolkas för att få ”rätt” betydelse för resp. lek. Är grenen ett handtag eller en pistol? Betydelsen måste förhandlas mellan barnen och de lägger mycket tid på att komma överens om föremålets betydelser.
2. **Skogen inbjuder till vissa lekar i högre grad än inomhus:** motorisk lek, djurlek och spännande lekar.
3. **Utomhusleken är mer jämställd.** Miljöer och material är inte låsta till fasta betydelser som förknippas med kön (ex. verkstad, dockvrå). Det finns mer könsneutrala positioner i leken och familjelekar exempelvis blir mindre könsstereotypa.

Ella Johansson från Mångkulturellt centrum i Botkyrka pratade om simkunnighet i ett mångkulturellt samhälle. Hon utgick ifrån värderingen att ”Svenskar ska kunna simma” och den

vanliga motiveringen för simkunnighet att Sverige har mycket kust och mycket sjöar – kan man inte simma så kan man drunkna. Hon menade att problematiken att barn med invandrarbakgrund inte kan simma är en myt – simkunnigheten är 95 % i Sverige idag och har aldrig varit högre, och de som oftast drunknar är svenska män med västerländska alkoholvanor. Hon hade ett intressant resonemang om ”simborgarskap” – att simkunnighet har en stark koppling till nationen, att simanläggningar ofta är centralt lokaliserade som på Medborgarplatsen i Stockholm. Kopplingen till naturen var svag, men hon konstaterade att naturen är en drivkraft för simkunnighet – man ska kunna simma för att kunna vara i naturen.

Anne-Li Lindgren, också från Tema barn i Linköping, pratade om skolfilmen som exempel på naturkunskap. Hon pekade på att de första skolfilmerna ofta handlade om naturen och att det som visades var djur och natur i sin naturliga miljö – natur som man tidigare inte hade sett, under ytan exempelvis. (ett analfabetismexempel – hon kallade sjögurkan för sjökorv...). Ett annat tema som visades var den rika naturen som människan kunde använda – forstar och skogar. Det var lite svårt att spåra hennes budskap, men framförandet var väldigt problematiserande: vi måste uppmärksamma hur vi använder begreppen natur och naturlighet. Hon funderade också på vad det betyder att vi sitter inne samtidigt som det aldrig har funnits så många naturfilmer, dock utan att ge några ledtrådar.

Den efterföljande diskussionen kom att handla om naturen som viktig för hembygdskänslan, platsens betydelse för identiteten. Hur blir det nu när många lever i städer? Panelen tyckte att det inte var ett hinder, det finns utrymme för naturkontakt i Stockholm som kan skapa hembygdskänsla. Givetvis berördes kopplingen naturkontakt – miljömedvetenhet, exempel på forskning gavs på att naturupplevelser i barndomen lett till att man blivit miljöaktivist som vuxen. Men kausaliteten är mycket svår att belägga forskningmässigt, sambanden är komplexa.

Många exempel gavs på hur bra det är med naturvistelse, exempelvis refererade en i publiken en studie från bla Karolinska om att pojkar behöver gå 15000 steg om dagen och flickor 12000 steg för att hålla sig friska och inte bli tjocka! Vad som är en bra utomhusmiljö diskuterades. Väldigt mycket tid lades på att diskutera vad som är natur, att all natur är kultur, att vi inte kan säga vad som är naturligt, att natur och naturbegrepp är kulturellt konstruerat etcetera. Jag upplevde det som väldigt frustrerande – det gick liksom inte att säga någonting utan att komma med brasklappar kring detta. Det gjorde att diskussionen inte riktigt lyfte, tyckte jag. Idiotklyftan mellan kultur och natur (som Göran Palm har kallat fenomenet) har sällan känts så påtaglig.

Till slut fick jag sista frågan och frågade då om vad man kan göra i framtiden för att öka barns möjlighet till naturvistelse, eftersom det verkar bra. Det var ingen fråga som inbjöd till livlig diskussion kan jag säga, eller så var de bara trötta. Sandell sa att det är viktigt att värna allemansrätten och i övrigt var de överens om att det var viktigt med friutrymmen, att ordna miljöer där barn kan röra sig tryggt, genom exempelvis trafikseparering och att värna människovänliga städer.

Det här var ju en väldigt forskarinriktad tillställning men det vore kul om CNV kunde försöka infiltrera dylika arrangemang och kanske försöka hjälpa till att lämna definitionsproblematiken därhän – den är inte så produktiv. Det är ju synd om naturen dör medan vi är upptagna med att definiera den.

Pella Thiel 091014

Centrum för naturvägledning

cnv.nu

Centrum för naturvägledning

cnv.nu

